

Article Info	RESEARC ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	
Title of Article	Kent Meydanlarının Fiziksel Mekan Kalitesi: İstanbul Taksim Meydanı Ve Yakın Çevresi	
Corresponding Author	Tuğba KİPER Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, tkiper@nku.edu.tr	ORCID NO:
Submission Date Admission Date	25/07/2018 / 21/02/2019	
How to Cite	ACARLI, B., KİPER, T., KORKUT, A., (2018). Kent Meydanlarının Fiziksel Mekan Kalitesi: İstanbul Taksim Meydanı Ve Yakın Çevresi , Kent Akademisi, 11 (33), Pages: 29-41	

Kent Meydanlarının Fiziksel Mekan Kalitesi: İstanbul Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi

Belma ACARLI¹
Tuğba KİPER²
Aslı KORKUT²

ABSTRACT

Physical Space Quality of Urban Squares: Istanbul Taksim Square and its Surrounding Area

Urban squares are the focal points shaped by the influence of the period and the place they are exist from the past to nowadays. The squares that have undergone transformation and change over time have become both a mirror and a memory of the cities. Each period, they have affected the spatial quality of the city by making many contributions in terms of socio-cultural, functional and visual aspects for the city and its users. In this sense, the aim of the study was to determine the quality of the physical space of Taksim Square and its near surroundings in city of Istanbul with anticipating that "physical space constructions of urban squares will be effective in determining the quality of urban space". For this purpose, parameters related to physical quality were determined in Taksim Square and its vicinity. Spatial analysis was carried out by making field determinations within the framework of the determined parameters.

KEYWORDS: Urban square, quality, quality of space, Taksim Square

ÖZ

Kent meydanları, geçmişten günümüze buldukları dönem ve yerin etkisi ile biçimlenmiş odak noktalarıdır. Zaman içerisinde dönüşüm ve değişim yaşayan meydanlar, kentlerin hem aynası hem belleği olmuşlardır. Her dönem kent ve kullanıcılar için sosyo-kültürel, işlevsel ve görsel açıdan pek çok katkı sağlayarak kentin mekansal kalitesini etkilemişlerdir. Bu anlamda, çalışmada "Kentsel mekan kalitesinin belirlenmesinde, kent meydanlarının fiziksel mekan kurgularının etkili olacağı öngörüsü" ile, İstanbul İli Taksim Meydanı ve yakın çevresinin fiziksel mekan kalitesinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, Taksim Meydanı ve yakın çevresinde, fiziksel kaliteye yönelik parametreler belirlenmiştir. Belirlenen parametreler çerçevesinde alan tespitleri yapılarak, mekansal analizler gerçekleştirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Kent meydanı, kalite, mekan kalitesi, Taksim Meydanı

¹ Beylikdüzü / İstanbul belmaacarli@ismetcelik.com.tr

²Namık Kemal Ün., Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, tkiper@nku.edu.tr

³Namık Kemal Ün., Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, aslikorkut@nku.edu.tr

1. GİRİŞ:

Meydanlar, kırsalda çınar ağaçları, köy kahvesi ve cami çevresinde oluşan küçük toplanma merkezleri iken, kentlerde genelde anıt, çeşme, bina, heykel ve/veya cami çevresinde oluşan onu kuşatan, kent halkının veya ziyaretçilerinin bir araya geldiği kesişme noktaları ve yoğun aktivite odaklarıdır (Öztan, 1998; Erdönmez ve Abay, 2018; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; Edward, 1966). Zaman içerisinde meydanlar, buldukları dönem ve yerin etkisi ile biçimlenmişlerdir. Öyle ki, Antik Yunan kentlerinde içinde çeşitli toplumsal konuların tartışıldığı agoralar, sade ve işlevsel yaşam tarzını, Orta Çağ'da düzgün geometrik formlara sahip olmayan ancak birçok heykelin sergilendiği meydanlar, insanı ön plana çıkaran ve sanatsal yaşam tarzını (Trieste'deki Piazza Unita), Rönesans'ta denge unsurunun egemen olduğu meydanlar, şekilciliği temel alan yaşam tarzını (Floransa, Santa Annunziata Meydanı, Venedik'teki San Marco Meydanı), Barok dönemde hareketliliğin en iyi şekilde ortaya konduğu meydanlar, süslü ve gösterişli yaşam tarzını (Paris'teki Place Vendome Meydanı), modern dönemde artan iş yaşantısıyla birlikte artan araç trafiğine cevap veren, kent dokusu içinde sıkışık kalmış durumda olan meydanlar ise daha mekanik bir yaşam tarzının sonucu olarak biçimlenmişlerdir (Çulcuoğlu, 1995). Böylelikle Antik dönemden Ortaçağ'a, Rönesans ve Modern Çağ'a kadarki gelişen süreçte meydanlar; mistik, askeri, sosyal düzen ve dini esaslara göre tasarlanarak, pazar yeri, toplanma yeri, kavşak gibi çeşitli fonksiyonlar üstlenmişlerdir. Geçmişte dini tören ve kutlamalar, ticaret, politika, eğitim, kültür ve sanatsal faaliyetlerin baskın olduğu meydanlarda, günümüz kullanımları ulaşım ve oturma, bekleme, gezinme, yeme-içme, okuma, izleme, dinlenme gibi rekreasyonel aktivitelere dönüşmüştür (Erdönmez ve Abay, 2018). Sancar ve Acar (2016)'ın da bahsettiği gibi; zamanla kentsel yerleşimin ekonomik ve sosyal tarihinde önemli bir yere sahip olan meydanlar, kentin en önemli uğrak mekânı olmuşlardır. Bu durum zaman içerisinde dönüşüm ve değişim yaşayan meydanların aslında her dönem bulunduğu kent ve kullanıcılar için sosyal-kültürel-işlevsel ve görsel açıdan pek çok katkı sağlayarak kentin mekansal kalitesini etkilediklerini göstermektedir. Öyle ki meydanlar, Ektiren (2017)'nin de belirttiği gibi; kentin hem aynası hem de belleğidirler. Bu noktada, meydanların mekansal kalite kriterlerine bağlı olarak planlama, tasarım ve yönetimi oldukça önemli olacaktır. Buradan hareket edilerek, çalışmada İstanbul kenti için önemli bir odak noktası olan Taksim Meydanı örneğinde; fiziksel kaliteye yönelik parametreler çerçevesinde alan tespitleri yapılarak, mekansal analizler gerçekleştirilmiştir. Mekansal analizler, alan araştırmasına dayalı gözlem ve tespitlerin yanı sıra ilgili literatürler ve kurum/ kuruluşlardan temin edilen harita ve dokümanlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Araştırmada örneklem alanı olarak İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde yer alan Taksim Meydanı ve yakın çevresi seçilmiştir. Seçilen alan yaklaşık olarak 210.000 m²'dir. Taksim, İstanbul ilinde Beyoğlu sınırları içinde; İstiklal Caddesi, Sıraselviler Caddesi, Gümüşsuyu Caddesi ve Tarlabası Bulvarı gibi kent içi ana ulaşım akslarının kesişim noktasında bulunmaktadır (Şekil 1, Şekil 2). Taksim Meydanı ve yakın çevresi; İstanbul'un kentsel bellek ve kimliğinin önemli bir simgesi niteliğindedir. Kentin önemli ulaşım bağlantılarının kesişim noktasında olup, birçok tarihi anıtsal yapı ve geleneksel mimari dokuyu içermektedir.

Şekil 1. Taksim meydanı uydu görüntüsü

Şekil 2. Çalışma Alanı (Orijinal)

2.2. Yöntem

Çalışma kapsamını, Taksim Meydanı ve yakın çevresinin fiziksel mekan kalitesinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda örnek alanın fiziksel mekan kalitesine yönelik çeşitli parametreler oluşturulmuştur (Tablo1). Parametrelerin saptanmasında, konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilmiş araştırmalar ve incelemeleri içeren literatür taramaları etken olmuştur. Kentsel mekan kalitesi ile ilgili olarak incelenen çalışmaların odak noktalarında genellikle; erişim ve ulaşılabilirlik, konfor-imaj ve kullanım çeşitliliği bulunmaktadır.

Tablo 1. Fiziksel mekan kalite parametreleri (Greene, 1992; Franz, 2005; Nasar,1998; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009 dan yararlanılarak oluşturulmuştur)

Parametre	Alt parametre
Ulaşım durumu	Birçok noktadan ulaşılabilirlik
Yapı-fonksiyon durumu	Ticaret, kültür, eğitim, konut, ibadet vb. (Mekanın sunduğu aktivite ve fırsatlar)

Kat yükseklikleri	1-3 katlı, 4-6 katlı, 6 ve üzeri katlı (İnsan ölçüsüne uygunluk)
Yapı-malzeme durumu	Yapay, doğal, doğal+yapay (Cephe malzeme uyumu)
Landmark (Nirengi noktaları)	Cazibe/çekim noktaları
Tarihi gelişim durumu	18. yy., 19. yy, 2016 yılı (Tarihi gelişim belleği)

Parametreler kapsamında elde edilen veriler, haritalar üzerine işlenerek analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır. Analizler çerçevesinde, alanın fiziksel mekan kalitesine ilişkin mevcut durum değerlendirmesi yapılmıştır.

3. TAKSİM MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİ MEKANSAL ANALİZLER

3.1. Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi Ulaşım Durum Analizi

Ulaşım kriteri dikkate alındığında; başarılı bir kent meydanı, dışarıyla bağlantılı dolaşım ağı ile birçok noktadan ulaşılabilir olmalıdır (Gelen, 2016; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; URL-1)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından elde edilen raporlar ve 1/1000 ölçekli imar planlarından faydalanılarak günümüz ulaşım durumu harita üzerine işlenmiştir (Şekil 3). Buna göre alan; İstiklal Caddesi, Abdülhak Hamit Caddesi ve Yedikuyular Caddesi üzerinden Talimhane Bölgesi, Gezi Parkı ile Mete Caddesi üzerinden ise Atatürk Kültür Merkezi, Taksim Meydanı'nı kapsayarak İsmet İnönü Caddesi, Dünya S. Sokağı, Osmanlı Sokağı'nın bir kısmı ile Sıraselviler Caddesi'ne bağlanmaktadır. Otobüs, metro, füniküler ve dolmuş gibi farklı toplu taşıma araçları ile İstanbul'un bir çok yerinden erişim sağlanabilmektedir. Taksim meydanına bağlanan İstiklal Caddesi'nde yaya odaklı kullanımın yanında nostaljik tramvay hattı bulunmaktadır.

Şekil 3. Taksim Meydanı ve yakın çevresi ulaşım durum haritası (Orijinal)

3.3. Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi Kat Yükseklikleri Durum Analizi

Mekanda kullanılan fiziksel öğe olarak binalar; bina tipleri, kat yükseklikleri, malzemeler insanların içinde yaşadıkları bölgenin kimliğini belirlemek açısından önem teşkil etmektedir (Gelen, 2016). Çalışmada Taksim Meydanı ve yakın çevresinde yer alan yapıların kat yükseklikleri; 1-3 katlı yapılar, 4-6 katlı yapılar, 6 ve üzeri katlı yapılar olmak üzere sınıflandırılarak plan üzerinde gösterimleri yapılmış ve haritalandırılmıştır (Şekil 5).

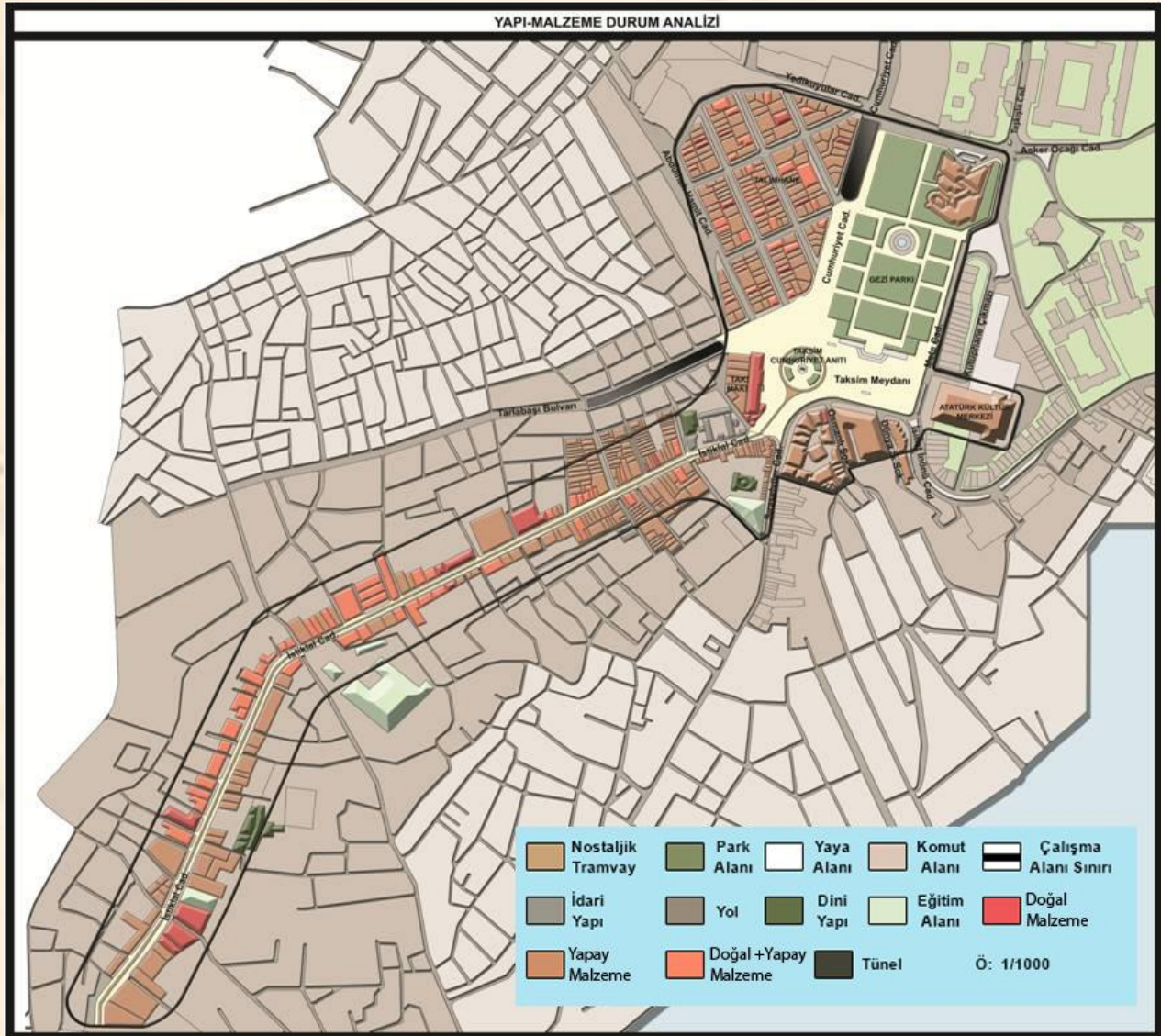
Şekil 5. Taksim Meydanı ve yakın çevresi kat yükseklikleri haritası (Orijinal)

Dini yapılar, eğitim yapıları, konsolosluklar ve Taksim Maksemi'nin kat yüksekliklerinde geçmişten günümüze herhangi bir değişim olmamıştır. İstiklal Caddesi, Talimhane Bölgesi, Atatürk Kültür Merkezi ve yakınlarında; 6 ve üzeri kat yüksekliğine sahip yapıların fazla olduğu saptanmıştır. Özellikle İstiklal Caddesi'nin meydana bağlandığı alan ile, Talimhane bölümünde 6 kat ve üzeri yapıların daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır.

3.4. Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi Yapı-Malzeme Durum Analizi

Sümerkan (1990), mimari yapıların biçimlenişini etkileyen, yapı ve formunu belirleyen faktörlerden birisi olarak malzeme konusuna değinmiştir.

Alana ilişkin yapı-malzeme durumu, ilgili literatür ve arazi gözlemleri ile elde edilen bilgiler kapsamında, doğal malzeme, yapay malzeme ve doğal+yapay malzeme şeklinde gruplara ayrılarak harita üzerine aktarılmıştır (Şekil 6). Haritaya göre özellikle yapay malzeme kullanımının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Alt başlıklandırılarda, üçüncü düzey alt başlıktan daha fazla alt başlık kullanılmasını mümkün olduğunca önermiyoruz. Kategorik ayırlamamanın çok çok ayrıntılara girdiği önem taşıdığı makale konuları hariç, en fazla üç kademe alt başlığa gidilmelidir.

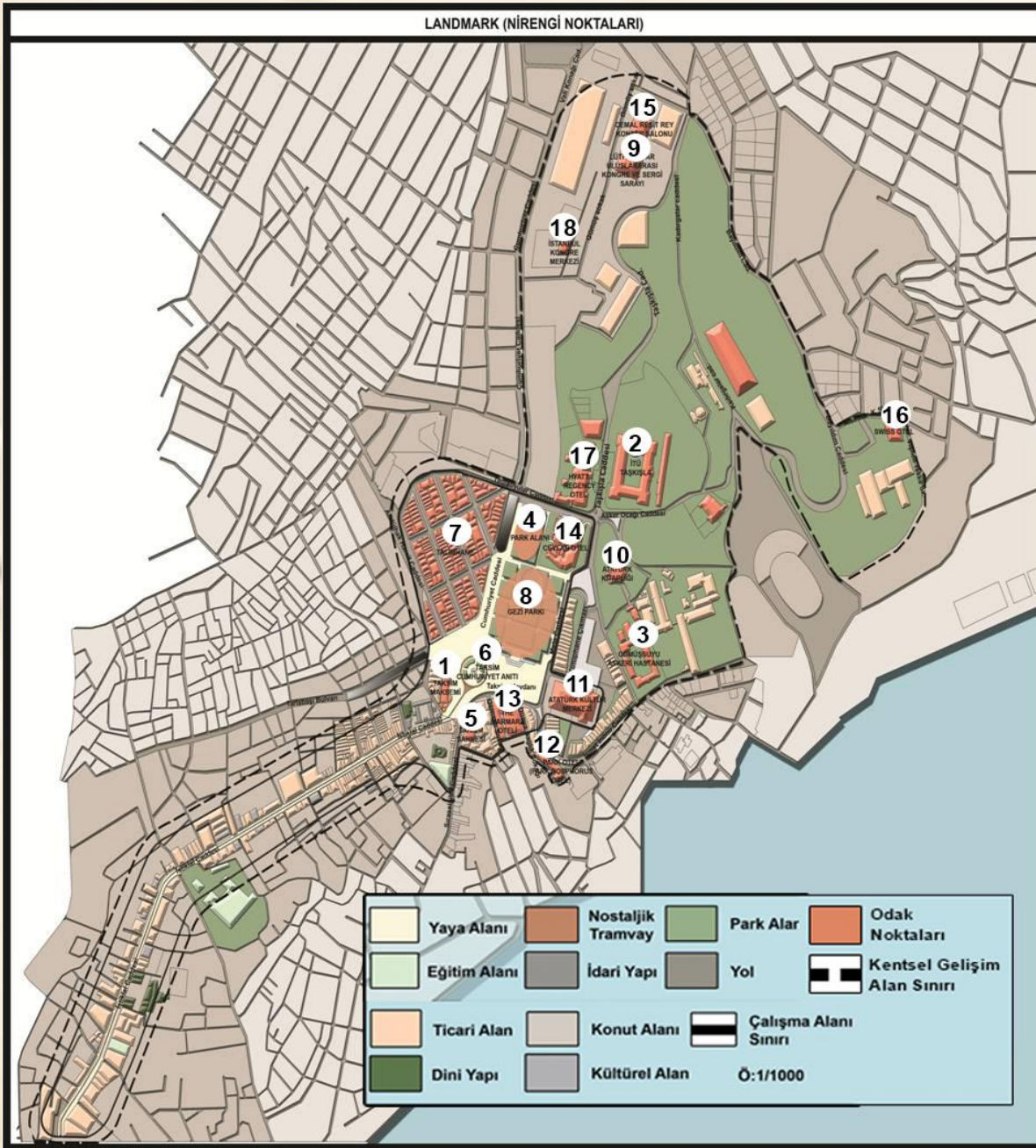
Şekil 6. Taksim Meydanı ve yakın çevresi yapı-malzeme durum haritası (Orijinal)

3.5. Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi Landmark (Nirengi noktaları) Durum Analizi

Landmarklar bir bölgenin simgesi haline gelen ve bölgenin algılanmasını sağlayan hareket noktalarını kapsamaktadır. Öyle ki Türkoğlu (2002)'na göre de, fiziksel peyzajın kolaylıkla tanımlanarak kentsel alanın tümünde algılanabilmesini sağlayan en önemli eleman nirengi noktalarıdır. Landmarklar (nirengi noktaları); İstiklal Caddesi'nden başlayarak Abdülhak Hamit Caddesi üzerinden Talimhane bölgesi, Cumhuriyet Caddesi üzerinden ise İstanbul'un Kongre Vadisi olarak bilinen Harbiye-Şişli bölgesi, Bayıldım Caddesi ve Vişneli Tekke Sokağı

sınırlarından Maçka-Beşiktaş bölgesi, İsmet İnönü Caddesi, Dünya Sağlık Sokağı ve Sıraselviler Caddesinin bir kısmı üzerinden irdelenmiştir. Belirlenen landmarklar (nirenge noktaları) imar planı üzerinde, kronoloji göz önünde bulundurularak numaralar ile harita üzerine işlenmiştir (Şekil 7).

Şekil 7'e göre; landmarklar (nirenge noktaları); (1) Taksim Maksemi, (2) İTÜ Taşkışla, (3) Gümüşsuyu Askeri Hastanesi, (4) Park Alanı, (5) Taksim Sahnesi, (6) Taksim Cumhuriyet Anıtı, (7) Talimhane, (8) Taksim Gezi Parkı, (9) Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı, (10) Atatürk Kitaplığı, (11) Atatürk Kültür Merkezi, (12) Park Otel, (13) The Marmara Oteli, (14) Ceylan Oteli, (15) Cemal Reşit Rey Konser Salonu, (16) Swiss Otel, (17) Hyatt Regency Otel, (18) İstanbul Kongre Merkezi olarak belirlenmiştir. Her bir landmarkın bölgenin gelişmesine katkı sağlayan sosyal, kültürel ve turizm niteliği taşıyan yapılar olduğu gözlemlenmiştir. Bu yapıların aynı zamanda ortak özellikleri cazibe/çekim noktası özelliği taşıdıkları ve İstanbul ili içerisinde taşıdıkları fonksiyonlarla birçoğunun 'ilk' olma niteliği taşıyan yapılar oldukları tespit edilmiştir.

Şekil 7. Taksim Meydanı ve yakın çevresi landmark (nirenge noktaları) durum haritası (Orijinal)

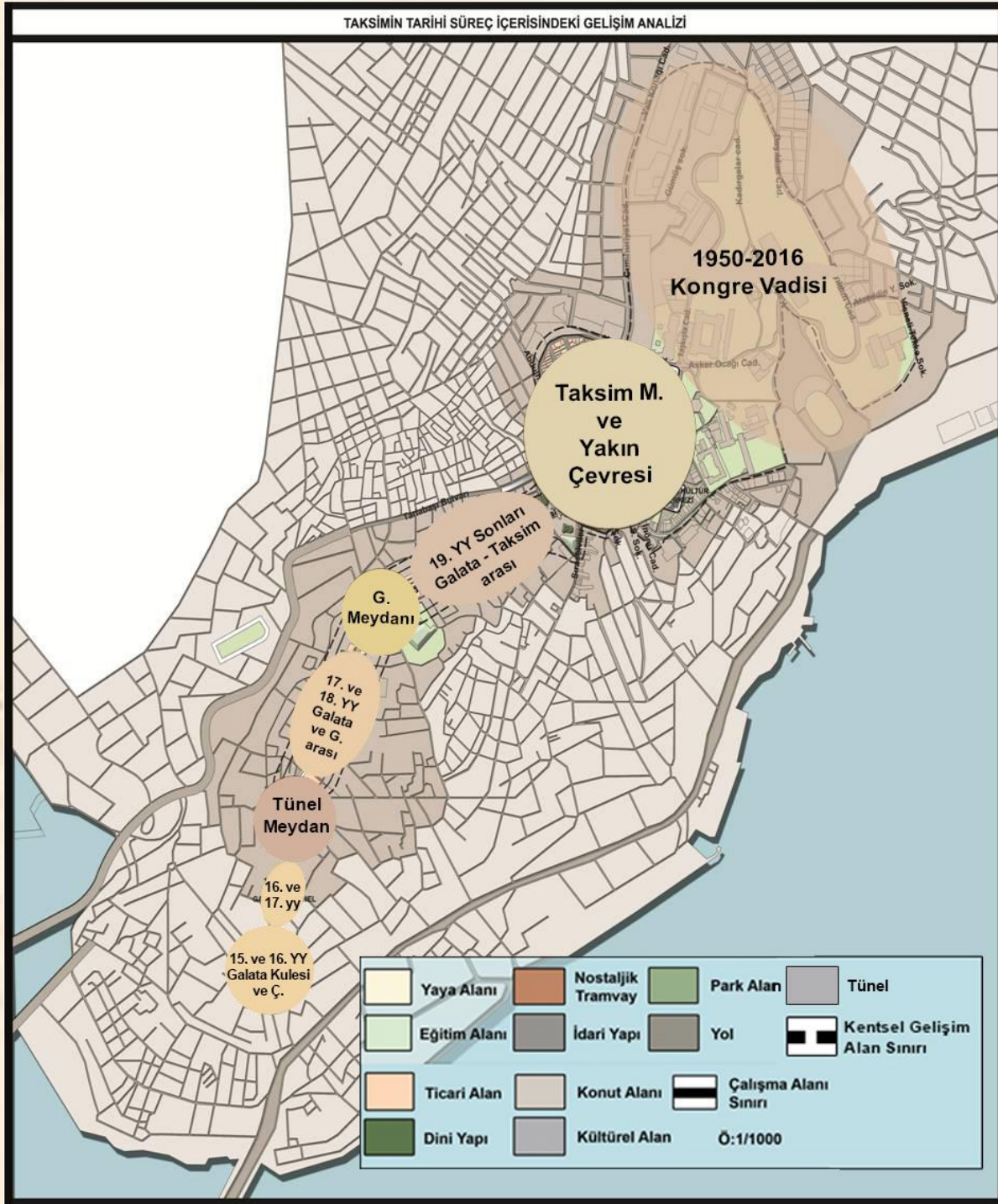
3.6. Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi Tarihi Gelişim Durum Analizi

Bu bölümde, Taksim Meydanı ve yakın çevresinin zaman içerisindeki gelişim durumu incelenmiştir. Bu kapsamda belirli zaman aralıklarında meydana gelen değişimler çizelge ve harita üzerine işlenerek ele alınmıştır (Şekil 8, Tablo 2). Belirtilen zaman aralıklarına ilişkin araştırmalar; Baslo (1998), Karaman vd. (2011), MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (2013) ve Gelen (2016)'nin çalışmalarından faydalanılarak yapılmıştır. Tarihi gelişim sürecini gösteren tabloda, hangi yılda hangi yapının yapıldığı detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Meydan incelendiğinde; ilk olarak Alada (2008)'e göre; 15. ve 16.yüz yıllarda bölgenin ticaret alanı olarak kullanıldığı ve Osmanlı döneminde, gayrimüslim merkezi olduğundan bahsedilmiştir. 16. ve 17. Yüzyıl zaman aralıklarında bölgede elçiliklerin fazlaşmasıyla elçilik binalarının Beyoğlu'nda yerleşim gösterdiği ve bölgedeki yapıların mimari uygulamalarında ahşap malzemesinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemin en belirgin özellikleri olarak 1535 yılında Fransız Elçiliği ile mekansal ve sosyal yapıda değişimler gözlemlenmiştir (Karaman vd. 2011). 17. ve 18. Yüzyıl'da ise Beyoğlu ticari ve diplomasi merkezi haline gelmiş ve Tünel-Taksim arası yerleşim yeri olarak belirmeye başlamıştır. Bu dönemde, kapitülasyonlar ile Avrupa ülkelerine tanınan haklar ile Beyoğlu'nda mağazalar, lokantalar, oteller, tiyatro, sinema vb. yapıların batıdan esinlenerek açılmaya başladığı gözlemlenmiştir. 1732-1733 yılları arasında I. Mahmut tarafından Taksim Su Maksemi yapılmıştır (Hatipoğlu 1994). 18. ve 19. yüzyılın ikinci yarısında Taksim'den Maçka'ya kadar çoğu yerleşim yerleri dışında yapılan Taksim Kışlası ve Taşkışla gibi askeri kışlalar büyüklükleriyle yeni kentsel mekânda yeni bir görünüm kazandırmıştır (Kuban, 1996). 19. ve 20. Yüzyıl zaman aralıkları her alanda yapısal değişimlerin başladığı dönem olmuştur. Tiyatro, sinema vb. kültürel faaliyetlerde yoğunluğun olduğu görülmüştür. Bu dönemin en önemli kültür yapılarından biri Taksim Sahnesi olmuştur. Sonraki yıllarda yıkılmıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile Taksim meydanı haline gelmiştir. Gülersoy (1986)'ya göre; Taksim Meydanı; “şehrin nabzının attığı önemli odak noktalarından biri” olmuştur. Taksim Cumhuriyet Anıtı, Gezi Parkı, Atatürk Kültür Merkezi bu dönemde yapılmıştır. Yine bu dönemde; Galata-Beyoğlu arasında ilk metro tüneli yapılmış ve ilk atlı tramvay hizmete girmiştir. 19.yy'ın ikinci yarısında tiyatro, kilise, restoran, kafe, pasaj ve gelenek dışı konut uygulamaları başlamıştır (Karaman vd. 2011). Bununla birlikte, Taksim Topçu kışlası yıkılarak yerine Gezi Parkı inşa edilmiştir (Toprak, 2017).

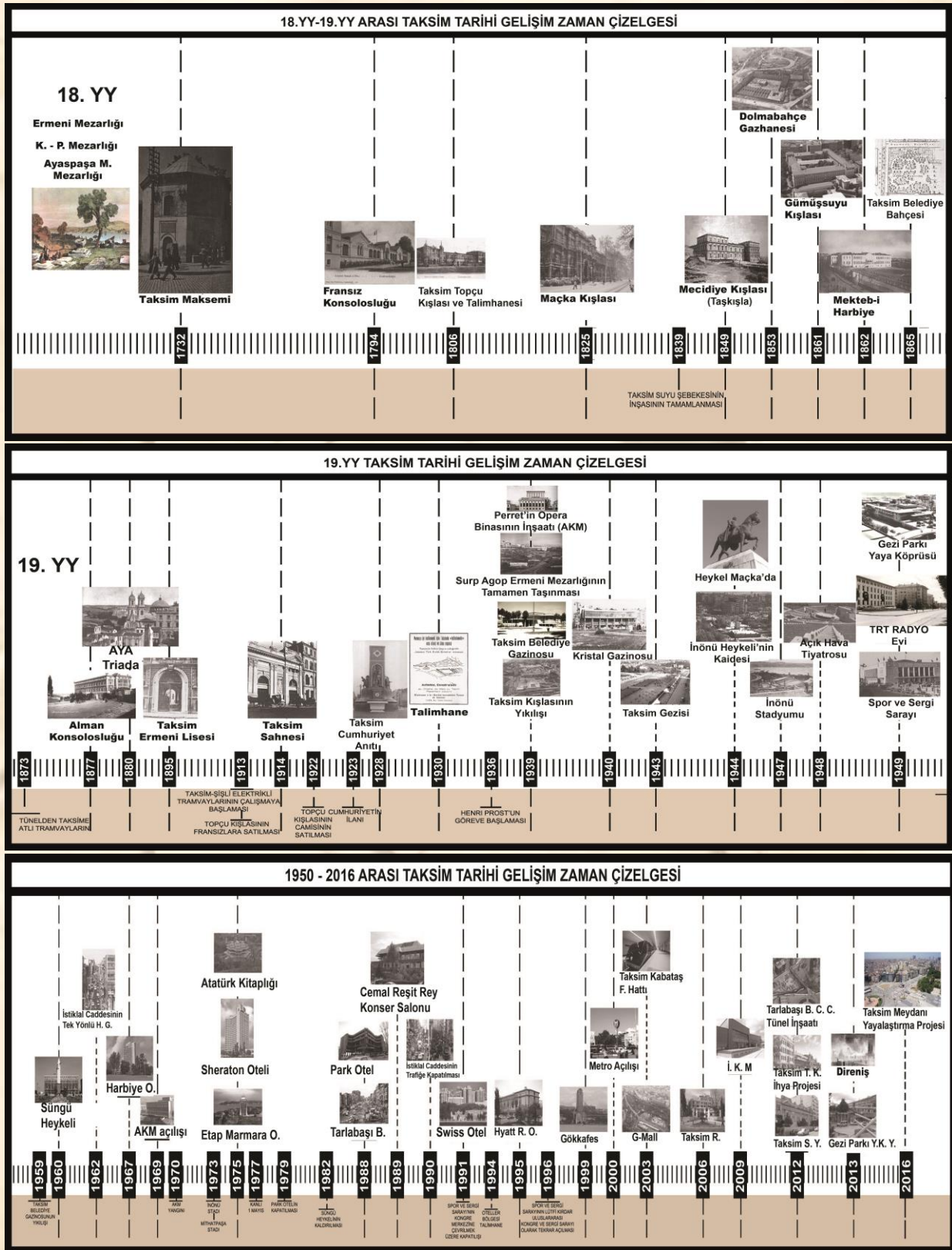
1985 yılında İstiklal Caddesi araç trafiğine kapatılmıştır. 2017 yılında ise Taksim'e Cami yapılması için İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan onay çıkmıştır. Zaman içerisinde görülen bütün bu gelişmeler Taksim meydanı ve yakın çevresinin mekansal kalitesinde çeşitli değişikliklere neden olmuştur (Toprak 2017).

Genel olarak tarihi gelişim analizi çalışmasıyla; 15. ve 16. yüzyıl zaman aralığında Galata'nın ticari olarak gelişmeye başladığı, 17. ve 18 yüzyıllarda Beyoğlu'nun yerleşime açıldığı, 18. ve 19. yüzyılda hem geleneksel konutlarda hem de kültürel yapılarda Batı etkisinin yoğun olduğu görülmüştür. 19. ve 20. Yüzyıllarda ise Cumhuriyet'in ilanı ile bölgenin Cumhuriyet'in simgesi haline gelen (Taksim Cumhuriyet Anıtı, Gezi Parkı, Atatürk Kültür Merkezi) yapıların oluştuğu göze çarpmaktadır. Taksim Meydanının, tarihi gelişim durumu incelendiğinde; Bağbaşı (2010)'un da belirttiği gibi; geçmişten günümüze politik, fiziksel, kültürel ve özellikle tarihsel nedenlerle yoğun bir kullanıma sahip olmuştur. Zamanla değişen kullanım farklılıkları da fiziksel ve sosyal anlamda meydanın önemini daha da artırmıştır.

Şekil 8. Taksim Meydanı ve yakın çevresi tarihi gelişim durum analizi (Orijinal)

Tablo 2. Taksim Meydanı ve yakın çevresi tarihi gelişim süreci (Orijinal)

SONUÇ

Çalışma kapsamında Taksim Meydanı ve yakın çevresinin fiziksel kalitesine ilişkin mevcut durum değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu doğrultuda; alan ve yakın çevresine ilişkin ulaşım durumu, yapı fonksiyon durumu, kat yükseklikleri, yapı-malzeme durumu, landmark (nirengi noktaları) ve tarihi gelişim durumu incelenerek mekansal analizler yapılmıştır. Yapılan analizlere ilişkin genel değerlendirmeler aşağıda maddeler şeklinde verilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar, URL-2; İnceoğlu, 2007; Çınar Altınçekiç vd. (2014) tarafından yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir.

- Alanın çevresinde bulunan Landmark niteliği taşıyan anıtsal ve simgesel öğeler mimari, çevresel ve görsel bütünlüğe olumlu etki sağlamıştır. Aynı zamanda bu öğeler meydanın anlam, önem ve karakteri hakkında ip uçları veren değerlerdir.
- Aynı zamanda Taksim Maksemi, İTÜ Taşkışla, Gümüşsuyu Askeri Hastanesi, Taksim Sahnesi, Taksim Cumhuriyet Anıtı, Talimhane ve Atatürk Kültür Merkezi gibi tarihi nitelik taşıyan yapılar alanın tarihi kimliğini vurgulamaktadırlar.
- Alan ve yakın çevresine çok yönlü ulaşımın (toplu taşıma, yaya, nostaljik tramvay vb.) olması erişilebilirlik açısından olumlu katkı sağlamıştır. Bu durum kullanıcı yoğunluğunu arttırmıştır.
- Ticari, kültürel, rekreasyonel yönden birçok farklı kullanımın olması meydanın kullanım yoğunluğunu arttırmıştır. Meydan ve yakın çevresinde, alışveriş, konaklama, yeme-içme, eğlence ve eğitime yönelik bir çok yapı bulunmaktadır. Bu durum alan ve yakın çevresi için çekim merkezi olma özelliğini kazandırmıştır.
- Alan ve yakın çevresinde geçmişten günümüze tarihi ve kültürel birçok gelişim ve dönüşümün yaşanması tarihi kimlik açısından güçlü bir olumlu bir etki yaratmıştır. Öyle ki İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından yapılan çalışmada alan, kentsel simge odaklı meydan olarak nitelendirilmiştir (URL 2). Taksim meydanı ve yakın çevresi; tarihsel süreç içerisinde ticari, eğlence, politik, dini ve toplanma odaklı olarak çeşitli işlevler üstlenerek mekansal ve sosyal boyutta çeşitli değişimler yaşamıştır. Bu değişimler, mekanı kullanan kişilerin algı ve belleklerinde çeşitli etkileşimler yaratmıştır. Özellikle bu durum kişilerin, mekanla güçlü bir bağ oluşturarak mekana ilişkin “yer” ve “aidiyet” duygusuna sahip olmalarına olanak tanıyabilir. Öyle ki Ünlü (2017)'nin de belirttiği gibi; kentsel bellek ile mekan arasındaki etkileşim, bireylerin kentsel mekanı algılama biçimleri ve farklılıklarıyla zenginleşmektedir.
- Alan ve yakın çevresinde anıtsal yapı niteliği taşıyan, dini yapılar, eğitim yapıları ve konsolosluklar gibi binaların kat yükseklikleri 2-4 kat arasındadır. Bununla birlikte İstiklal Caddesi, Talimhane Bölgesi, Atatürk Kültür Merkezi ve yakın çevresinde ise; 6 ve üzeri kat yüksekliğine sahip yapıların fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu yükseklik farklılıkları özellikle peyzajın algılanabilirliği, görüntünün açıklığı (seçilebilirlik) ve görülebilen alanın büyüklüğü gibi okunabilirlik ve manzara güzelliği açısından kısıtlayıcı bir etki olmaktadır.
- Yapı malzeme durumu açısından incelendiğinde yapay malzemenin yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, güçlü bir tarihi birikim ve kimliğe sahip alan açısından tezat bir durumdur.

Sonuç olarak alan, her yaşta bireyin rahatlıkla ulaşabildiği, dinlenme, yeme-içme, sosyalleşme, eğlenme, alışveriş, eğitim ve konaklama gibi pek çok farklı kullanımlara cevap veren, bir çok simgesel değere sahip, tarihi bir kimliği olan İstanbul için önemli bir odak noktası niteliği taşıyan bir meydana sahiptir. Bu anlamda meydan ve yakın çevresi çalışma kapsamında değerlendirilen parametrelere yanıt vererek, fiziksel kalite açısından olumlu bir alan niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- 1- Alada, A. B. (2008). Osmanlı Şehrinde Mahalle (1. b.). *Sümer Kitabevi*, İstanbul.
- 2- Bağbaşı, G. (2010). *İstanbul kent meydanlarının peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmesi: Sultanahmet, Beyazıt, Taksim, Beşiktaş, Ortaköy Meydanı örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- 3- Baslo, M. (1998). *Tarih boyunca Galata-Beyoğlu kurgusunun gelişimi ve XIX. Yüzyıl otellerinin bu gelişime etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 4-Çınar Altınçekiç H.S., Engin, B., Tanfer, M. (2014). Tarihsel süreç içindeki kent kimliğinin mekansal kalite değerlendirmesi üzerine bir araştırma (Taksim Meydanı). *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2: 132-148.

- 5- Çulcuoğlu, G. (1995). Meydanların önemi ve tarihsel gelişimi, *Bilkent Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü*, Ankara, s.19-20.
- 6-Edward, T. (1966).The Hidden Dimension. *Garden City, N.Y. : Anchor Books*.
- 7-Ektiren, M.T. (2017). Kent meydanlarının kent kimliği ile ilişkisi. *Kent Akademisi. Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10(2): 240-254.
- 8-Erdönmez, E. ve Abay, E. (2018). Roma Popolo Meydanı bağlamında kamusal mekan kalitesinin ölçülmesi, *Kent Akademisi*, 11 (33), Issue 1, 44-59.
- 9-Franz, G. (2005). An empirical approach to the experience of architectural space, Dissertation at the Max Planck Institute for Biological Cybernetics, *Tübingen and the Bauhaus University*, Weimar.
- 10-Gelen, S. (2016). Mekansal kimliğin sürdürülmesinde tarihi kent merkezlerinin kamusal gücünün kentsel tasarım bağlamında değerlendirilmesi: İstiklal Caddesi Aksı ve Taksim Meydanı (İstanbul) örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 11-Greene, S. (1992). Cityshape: communicating and evaluating community design, American Planning Association. *Journal of the American Planning Association*, 58(2): 177-189.
- 12-Gülersoy, Ç. (1986). Taksim / bir meydanın hikayesi. *İstanbul Kitaplığı*, İstanbul.
- 13- Hatipoğlu H (1994). Kentsel yapılaşmış çevrenin oluşumunda dış mekan yaşantısının yeri ve işlevi: İstanbul Taksim Meydanı örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 14-İnceoğlu, M. (2007). Kentsel açık mekânların kalite açısından değerlendirmesine yönelik bir yaklaşım: İstanbul meydanlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü,İstanbul.
- 15- İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekanda kalite kavramı. *Megaron*, 4(3): 131-146.
- 16- Karaman, A. , Ünsal, F., Karabey, H., Tekökoğlu, T., Erbey, E. (2011). Beyoğlu Kentsel Sit Alanı. *Kegelya Kentsel Gelişmeyi İnceleme ve Yönlendirme Atölyesi*, 1: 1-343.
- 17- Kuban, D. (1996). İstanbul bir kent tarihi. (Z. Rona, Çev.), *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı*, İstanbul.
- 18- Moughtin, C. (2003). Urban design 'street and square'. *Butterworth Architectural Press*, Oxford.
- 19- MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, (2013). Gezi'den sonra Taksim paneli. Taksim Timeline Projesi.
- 20- Nasar J.L. (1998). The evaluative image of the city. *Thou sand Oaks*, CA: Sage Publications.
- 21- Öztan, Y. (1998). Kentler ve meydanlar. *Maison Française Dergisi*, 33, 154-157.
- 22-Sancar, C., Acar, C. (2016). Türkiye’de kent peyzajının yeni yüzleri olarak meydanlar: Trabzon-Ortahisar “Atatürk Alanı” Dönüşüm Projesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi* . 6 (13): 57-73.
- 23- Sümerkan, M. R. (1990). *Biçimlendiren etkenler açısından Doğu Karadeniz kırsal kesiminde geleneksel evlerin yapı özellikleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- 24- Toprak, M. (2017). *Meydanların sosyo- politik dönüşümü üzerine bir analiz: Taksim Meydanı örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 25- Türkoğlu, H. (2002). Kentsel imge: İstanbul'dan Bulgular. *İTÜ Dergisi*, 1: 57-64.
- 26- Uzgören, G., Erdönmez, M.E. (2017). Kamusal açık alanlarda mekan kalitesi ve kentsel mekan aktiviteleri ilişkisi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *MEGARON*, 12(1):41-56.
- 27- URL-1, http://www.pps.org/info/newsletter/december_2005/squares_principles?referrer=newsletter_email. 10.05.2018
- 28- URL- 2. <http://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2012/09/İSTANBUL-MEYDANLARI.pdf>; 08.07.2018
- 29- Ünlü, S. T. (2017). *Kent kimliğinin oluşumunda kentsel bellek ve kentsel mekan ilişkisi: Mersin örneği*. Planlama. 27(1):75–93.

Not: Bu çalışma Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda yürütülmüş olan Yüksek Lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.